

Ба 110922 ор

№3 „Сялянская
БІБЛІАТЭКА“ №3

Д-р. Г. Цвікевіч

ПАРАДЫ ЦЯЖАРНЫМ

Выдавецтва „Белтрусдрук“

Менск 1923 г.

ИГ.

4869
—
27

Ба 11

5 110922

5 SEP 2005

Бел 110922 ар

№ 3 „СЯЛЯНСКАЯ БІБЛІАТЭКА“ № 3

Пралетарыі ўсіх краёў, злучайцеся!

Д-р. І. Цвікевіч

Б 110922

ПАРАДЫ ЦЯЖАРНЫМ

Бел. 2005

ХХІІ-1422

110922

ВЫДАВЕЦТВА „БЕЛТРАЭСДРУК“
МЕНСК, 1923.

75. 0 4. 2008

(Глаўліг № 1822. 1 Дзярж. друк. З. № 4. Друк у ліку 2000 экз.)

Кожная зацяжэўшая жонка, як будучая маці, ужо наперад кахае сваё будучае дзіцянё, жадае, каб яно радзілася жывым, здаровым і моцным. Кожная маладая маці палюбаецца нават падумаць, што дзіцё, якое яна носіць у сабе, якое яна туліць „пад сэрцам“, уродзіцца пакалечаным ці гэткім слабенькім, што ў хуткім часе памрэ ад якой-небудзь хваробы.

Таксама кожная цяжарная жонка жадае сабе, каб самыя роды адбыліся лёгка й ня былі надта балючымі.

Усе пажаданьні цяжарнай жонкі споўняцца толькі тады, калі яна будзе добра ведаць, як пільнаваць сябе ў часе цяжарнасьці, як берагчы сваё здароўе, а разам жыцьцё і здароўе свайго дзіцяці.

Мэдыцынскія навукі кажуць нам, што жанкі, добра пільнуючыя сябе ад розных небасьпек, ведаючыя, што карысна, а што шкодна рабіць у часе цяжарнасьці,—маюць лёгкія й малабалесныя роды, родзяць даношаных, здаровых і моцных дзяцей

і захоўваюць пасыля родаў сваё здароўе на будучыну.

І наадварот, жанкі, ня ведаючыя, як берагчыся і што рабіць у часе цяжарнасьці, — часьпей за іншых маюць цяжкія й балючыя роды, яны родзяць неданашаных або мёртвых дзяцей. Несьведомыя й нядбайныя цяжарныя знаходзяцца пад пагрозай ўпяродчасовых родаў, або ў часе родаў паміраюць у страшэнных цярпеньнях.

У гэтых нядбайных жанок пасыля другіх і трэціх родаў звычайна зьяўляюцца так званыя жаночыя хваробы (хваробы родавых частак), ад якіх вельмі трудна вылячыцца і ад якіх жонка шмат церпіць і хутка старэе.

Аб тым, як асыцерагчы сябе ад жаночых хваробаў, цярпеньняў і ўпяродчасовай старасьці, аб тым, як зьберагчы самае наймілейшае на сьвеце — здароўе, аб тым, як данасіць і радзіць здаровых дзяцей, — напісана ў гэтай кніжацы.

Кожная вясковая жонка няхай прачытае кніжку з увагай і расказа аб ёй тым суседкам, якія чытаць ня ўмеюць.

Колькі часу трывае цяжарнасьць; тэрмін родаў.

У здаровай і пільнуючай сябе жанчыны цяжарнасьць трывае 9 месяцаў і 7 дзён

(40 тыдняў або 280 дзён), калі лічыць ад дня апошніх месячных крывей.

Каб наперад вырахаваць і добра ведаць, нават, дзень, у які пачнуцца роды, трэба дасканала помніць толькі адно—гэта дзень апошніх крывей. Дзеля гэтага кожная жонка, калі ў яе прыпыняцца месячныя крыві, павінна добра запомніць, а яшчэ ляпей—запісаць, час апошніх крывей. Ад часу гэтых апошніх (перад затрымкаю) крывей і робіцца вылічэнне тэрміну будучых родаў.

Ведаючы дзень апошніх крывей, вылічэнне робяць такім спосабам: да дня апошніх крывей дадаюць 9 чародных месяцаў і яшчэ 7 дзён, каб атрымаць поўных 280 дзён.

Гэтак, напрыклад, апошнія крыві адбыліся 10 травеня (мая). Вылічаем: да 10 травеня дадаем яшчэ 9 месяцаў—ад 10 травеня да 10 чэрвеня адзін месяц, ад 10 чэрвеня да 10 ліпеня другі месяц, ад 10 ліпеня да 10 жніўня трэці, ад 10 жніўня да 10 верасня чацьверты, ад 10 верасня да 10 кастрычніка пяты, ад 10 кастрычніка да 10 лістапада шосты, ад 10 лістапада да 10 сьнежня сёмы, ад 10 сьнежня да 10 студзеня восьмы, ад 10 студзеня да 10 лютага дзевяты. Значыцца, калі да 10 травеня дададзім 9 месяцаў, то атрымаем

10 лютага. Да гэтага дадаём яшчэ 7 дзён і будзем мець 17 лютага. Знача, роды пачнуцца 17 лютага.

Другі прыклад: апошнія месячныя крыві былі 1-га жніўня. Дадаём 9 месяцаў (1 верасня, 1 кастрычніка, 1 лістапада, 1 сьнежня, 1 студзеня, 1 лютага, 1 сакавіка, 1 красавіка, 1 травеня) і атрымаем 1 травеня. Дадаем яшчэ 7 дзён і будзем мець 8-га травеня. Знача, роды пачнуцца 8-га травеня.

Ёсьць і другі, карацейшы, спосаб вылічэньня тэрміну родаў. Ад дня апошніх крывей адлічваюць тры папярэдніх месяцы *назад* і дадаюць пасьяля 7 дзён. Напрыклад: апошнія крыві былі 1-га жніўня. Адлічым тры месяцы назад: 1 ліпеня, 1 чэрвеня, 1 травеня. Дадаём яшчэ 7 дзён, атрымаем 8-га травеня. Значыцца, роды пачнуцца 8-га травеня.

Праўда, здараецца й гэтак, што роды не пачынаюцца ў той дзень як яго вылічваюць, але гэта здараецца рэдка. У кожным разе абмылка можа быць на 2—3 дні.

Калі-ж дзень апошніх крывей няведаны, то магчыма па іншай адзнацы вылічыць прыблізна час родаў. Адзнака гэтая ёсьць першы рух дзіцяці ў жываце мацеры. Час першых рухаў дзіцяці бывае ў палове часу цяжарнасьці. Звычайна гэта бывае на 20-

тыдні ад пачатку цяжарнасьці. Калі дадаць да дзя першых рухаў дзіцяці яшчэ 20 тыдняў, то й атрымаем прыблізна дзень пачатку родаў.

Як распазнаць цяжарнасьць.

Першая і галоўная адзнака пачаўшаіся цяжарнасьці ёсьць прытынак *месячных крывей* (фарб). Іншыя адзнакі, якія бываюць ня ў кожнае цяжарнае, гэтакія: грудзі пачынаюць нагрубаць, самыя сыскі грудзей і ружовыя плямачкі вокал сыскаў крыху прыпухаюць і цямнеюць, час ад часу зьяўляюцца пазывы на ваніты, бываюць і праўдзівыя ваніты, часьцей усяго раніцаю, нашча. Калі ванітаваньне паўтараецца кожны дзень і па некальку разоў, то трэба зьвярнуцца за лекаю да доктара.

У часе цяжарнасьці часта зьяўляецца апэтыт абавязкова паеьці чаго-небудзь кіслага, ці салонага, ці салодкага. Бывае і так, што хочацца есьці шмат такой стравы, да якой раней ня было асаблівае ахвоты. Або раптам зьяўляецца страшэнная агіда да тае стравы, якая да часу цяжарнасьці смакавала, ці зьявіцца нянавісьць да паху, які раней ня быў прыкрым.

Жанчыны, якія цяжэюць ня першы раз, добра ведаюць усе адзнакі сваёй цяжарнасьці.

Але ў некаторых жанчын адзінаю ад-

знакаю цяжарнасьці бываець — прыпынак
месячных крывей. Такая жанчына, асабліва
першы раз зацяжэўшая, убачыўшы, што
ў адпаведны час крыві не адбыліся, пачы-
нае лічыць свае крыві „застуджанымі“. А ка-
лі праз адзін або два месяцы ў гэтае жан-
чыны ізноў пойдучь крыві і мацней, як звы-
чайна, то яна яшчэ больш упэўніваецца, што
крыві ў яе былі „застуджаны“ і таму ця-
пер ідуць так моцна. Але гэта саўсім не
таму. Прыпынак крывей азначаў пачаўшу-
юся цяжарнасьць, якая пратрывала месяц ці
два і перарвалася, што і выявілася моцным
крыватокам.

Праўда, што прыпынак месячных крывей
здараецца і апрача цяжарнасьці, але
тагды ён залежыць ад хваробы ў родавых
частках і злучан з моцнымі болямі ў нізе
жывата, гарачкаю, трасцаю і слабасьцю. Пры-
пынак крывей бываець таксама ў часе цяж-
кіх хвароб (сухоты), ці ў жанчын вельмі
схудзеўшых і недакроўных.

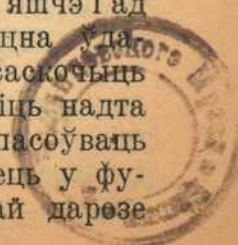
Значыцца, калі ў здаровай жанчыны
месячныя крыві не адбудуцца ў належны
час, то яна можа лічыць сябе цяжарнаю,
а каб упэўніцца ці запраўды гэта ёсць ця-
жарнасьць, а не іншае што, яна павінна
звярнуцца да акушэркі ці да доктара, якія
дакладна выясьняць гэту справу.

Небасьпені ў часе цяжарнасьці.

Адна з небасьпек у часе цяжарнасьці гэта — ўпяродчасовыя роды. Упяродчасовыя роды бываюць тагды, калі цяжарная жанчына не даносіць да належнага часу, але родзіць на месяц або два раней. Пры гэтакіх родах дзіцянё бываець альбо зусім мёртвае альбо жывое, але страшэнна слабенькае. Яно можа лёгка захварэць і памерці, калі яго не даглядаць добра і абыходзіцца з ім, як з звычайным і даношаным дзіцём.

Упяродчасовыя роды бываюць ад розных прычын. Першая і самая частая прычына — гэта хвароба сіфіліс. Калі каторая жанчына мела некалькі разоў упяродчасовыя роды і кожны раз радзіліся мёртвыя дзеці, то ў гэтае жанчыны пэўна ёсьць сіфіліс, які й выклікае ўпяродчасовыя роды. Гэткай жанчыне трэба абавязкова палячыцца ў доктара. Пасля лячэньня ў яе будуць роды ў адпаведны час, і дзеці будуць радзіцца жывыя й здаровыя.

Упяродчасовыя роды бываюць яшчэ і ад іншых прычын: калі цяжарная моцна ўдарыцца жыватом, калі ўпадзе ці саскочыць з высокага мейсца, калі будзе робіць надта цяжкую працу і падымаць ці пасоўваць вагкія рэчы, калі доўга папаедзець у фурманцы па бруку ці благой траскай дарозе

і, ўрэшце, калі захварэець якой-небудзь цяжкай хваробай (тыфус, воспа, крываўка і інш.). Усяго гэтага трэба сьцерагчыся, асабліва ў апошнія месяцы цяжарнасьці, пачынаючы ад пятага.

Другая небасьпека ў часе цяжарнасьці— гэта выкідыш ці спарожа, якая можа здарыцца і ў самым пачатку цяжарнасьці і ў сярэдне яе. Спарожа бываець, падобна ўпяродчасовым родам, як ад сифілісу, так і ад іншых прычын: ад хвароб у родавых частках, ад натужнае працы, язды ў фурманцы і інш. Спарожа адзначаецца раптоўным крыватокам з пярэдняга праходу, больлю ў крывы і нізе жывата. Кроў ідзець ці паволі і па крыве, ці раптам і моцна. Разам з крывёй выходзіць зародак, з якога вырасла-б дзіць, калі-б цяжарнасьць трывала да належнага канца.

Калі кроў пойдзець, трэба зараз жа легчы ў ложка і не ўставаць, пакуль крываток ня спыніцца. Часам гэтакім спосабам магчыма затрымаць спарожу, захаваць цяжарнасьць, данасіць да належнага часу й радзіць жывое дзіць. У кожным такім выпадку трэба хутчэй паслаць за доктарам ці акушэркай, бо маленькі крываток можа перайсьці раптам у моцны, і тагды трудна бываець уратаваць ад сьмерці. Нельга раіцца і дазваляць што-небудзь рабіць розным бабкам і знахаром, бо яны цёмныя, нявучо-

ныя, і калі пачнуць калупацца ў родавых частках бруднымі рукамі, то занясуць у іх заразу, хворая атрымаець радзільную гарачку, ад якое і дактары не ўратуюць. На жаль, па нашых вёсках цяжарныя жанчыны мала або зусім не звяртаюць увагі на пачаўшыся крываток, ходзяць працаваць у поле і працуюць да таго, аж абліваюцца крывёй, і толькі саўсім аслабеўшы кладуцца ў ложка.

Ласьне гэткая жанчыны атрымліваюць з часам жаночкія хваробы, шмат церпяць ад іх, марнеюць, трацяць сілу і хутка старэюць.

Хваробы, якія можна выклікаць цяжарнасьць.

У часе цяжарнасьці бываюць у некаторых жанчын хваробы, якія залежаць ад самае цяжарнасьці. Так, у цяжарных бывае затрымка калу, і яны ходзяць да ветру рэдка—праз два ці тры дні. У некаторых зьяўляюцца болі, калі яны мочацца, ці іх залішне часта паклікае на мачу, але мачы адходзіць мала. Ад гэтых хвароб трэба палячыцца у доктара ці акушэркі, асабліва, калі мачы ідзе надта мала, а твар і ногі пачынаюць набракаць.

У цяжарных часам моцна сьвярбіць каля прыдняга і задняга праходу. Ад гэтага самая лепшая лека ёсьць чыстата: трэба два або тры разы ў дзень акуратна

падмываць прэдні і задні праход чыстай вадой. Гэтае абмываньне яшчэ ляпей памагае, калі да вады дабавіць крыху драўлянага оцту—адну лыжку драўлянага оцту на адну шклянку вады.

У некаторых жанчын у часе цяжарнасьці, асабліва ў апошнія месяцы, на нагах набракаюць крываносныя жылы (вэны)—робяцца сінімі і грубымі. Ногі пачынаюць балець і таму трудна такім цяжарным доўга хадзіць ці стаяць. Ад гэтага таксама трэба лячыцца ў доктара ці акушэркі. У іншых цяжарных (часьцей усяго ў нервовых асоб), пачынаючы ад першага месяца, пачынаецца няўстрыманае ванітаваньне, як толькі яны чаго-небудзь зьядуць.

І калі гэта бывае пасля кожнае яды, то цяжарная хутка слабнець і можа нават памерці ад голаду. Звычайна ванітаваньні спыняюцца самі па сабе ад 4-га месяца. Але чакаць нельга і зараз-жа, як толькі здарыцца першае моцнае ванітаваньне, трэба абавязкова зьвярнуцца да доктара. Апрача ванітаваньня, у цяжарных бывае моцны сьлінаток. Гэтая хвароба нічым не пагражае, але надта прыкрая. Яе часам удаецца спыніць, палашчучы рот моцнаю гарбатаю, але калі цяжэньне сьліны ня спыняецца, то трэба палячыцца ў доктара.

Як павінна пільнаваць сябе цяжарная жанчына.

У першую палову цяжарнасьці (ад 1 да 5 мес.) для здаровае жанчыны няма ніякае патрэбы вельмі зьмяняць сваё жыцьцё. Што тычыцца стравы, то можна есьці ўсё як і да часу цяжарнасьці, але зусім нельга піць гарэлку ці якую-небудзь іншую хмельную піту, бо яны страшэнна шкодны для дзіцяці.

Рух і праца ў першыя месяцы павінны адбывацца сваім чарадом, трэба толькі ўнікаць моцных скокаў, шпаркага беганья і доўгае язды на фурманцы па благой дарозе ці бруку. Кожная цяжарная жанчына мусіць пільна дбаць аб чыстаце свайго цела: часцей мыцца ў лазьні або ў хаце. Трэба ўважаць, каб лазьня ня была занадта гарачаю, бо доўга мыцца ў гарчай лазьні і асабліва парыцца шкодна і небасьпечна.

Ніза што і ніколі нельга дазваляць вясковым бабкам-павітухам расьціраць, праўляць живот.

Калі пачалася новая цяжарнасьць у той час, як яшчэ корміцца грудзмі малое дзіцё, то трэба абавязкова адыймаць яго ад грудзей і перайсьці на сьчаньне яго кароўім малаком.

У часе другой паловы цяжарнасьці—6, 7 і, асабліва, 8 і 9 месяцы—трэба больш сьцерагчыся і па магчымасьці ўнікаць цяжкай натужнай працы: не падыймаць, не пасоўваць вагкія рэчы, не працаваць да поўнае зьямогі і часьцей рабіць адпачынак. У апошнія месяцы чыстата яшчэ больш патрэбна і карысна, і таму трэба мыцца 2 або 3 разы ў тыдзень. Трэба ўжо берагчыся застудзіцца і ня мыцца халоднай вадой. Таксама сьцерагчыся развальненьня жывата, і, калі яно толькі пачнецца, зараз-жа зьвярнуцца да доктара, бо пры моцных развальненьнях ёсьць вялікая небасьпека спарожы.

Ці павінна цяжарная жонка жыць з сваім мужам, або ці можа муж вымагаць ад свае цяжарнае жонкі, каб яна жыла з ім так, як да цяжарнасьці?

Не. Як жонка, так і муж павінны ўнікаць гэтага і асабліва ў апошнія месяцы перад родамі, бо гэта вельмі шкодна як для мацеры, так і для дзіцяці.

У апошні, 9-ты месяц, будучая маці павінна прыгатаваць свае грудзі для сьчэньня дзіцяці: трэба штодзённа абмываць грудзі халоднай вадой, а самыя сыскі змачваць крыху сьпірытусам, каб гэтакім спосабам зрабіць скуру на іх больш грубай. Калі ж сыскі ў жанчыны пласкія і нават уцягнуты ў сярэдзіну, то трэба абавязкова

звьярнуцца да доктара ці акушэркі і яны навучаць, як гэтыя грудзі паправіць. Калі-ж іх пакінуць, як ёсьць, то радзіўшаеся дзіцянё ня зможа ўхапіць іх сваймі вусначкамі, і нельга будзе яго карміць.

У жанчын, якія ўжо некалькі разоў радзілі, живот у часе цяжарнасьці надта апускаецца ўніз, дзеля чаго такой жанчыне цяжка хадзіць і працаваць. Палёжку у такім выпадку прыносіць падвязка, каторая падымаець живот уверх і падтрымліваець яго. Але падвязваючы живот звычайным ручніком або чым іншым, як гэта робяць у нашых вёсках, дапамагчы нельга. Трэба для гэтага пашыць такую падвязку: сшыць разам дзьве тканіны шырокасьцю наперадзе ў 5 вяршкоў і ззаду ў 3 вяршкі; даўжыня падвязкі павінна быць такая, каб падвязка шчыльна абхоплівала живот. Ззаду, на сьпіне, трэба зрабіць некалькі тасемак, а з бакоў тканіны крыху ўшыць. У сярэдзіну паміж тканінамі ўлажыць крыху ваты або мягкае шарсьціны (асабліва наперадзе), каб падвязка была мягчэй. Адзяваць гэтую падвязку трэба паверх кашулі і так, каб ніжні край падвязкі сьпераду падыходзіў да валасоў, што растуць у нізе жывата. Каб падвязка ня сунулася ўверх, трэба прышыць сьпераду да яе дзьве мяккія тасемачкі і, прасунуўшы іх паміж нагамі назад, пры-

вязаць іх да падвязкі. Апрапаючы падвязку, живот трэба крыху падыймаць уверх. Кла-дучыся спаць, падвязку трэба скідаць.

Вялікае значэньне маець духовы супа-кой цяжарнае і добры гумар яе, і таму-та муж і ўсе жывучыя разам у хаце павінны берагчы цяжарную ад усялякіх небасьпек і ня крыўдзіць яе.

Што павінна ведаць цяжарная аб родах.

У ранейшыя часы, калі дактары й аку-шэркі жылі толькі па гарадох, далёка ад вёсак, то вясковыя жанкі раздзілі бяз жад-най мэдыцынскай дапамогі. Штогодна шмат жанчын памірала ў вёсках ад цяжкіх родаў. На роды запрашаліся цёмныя, нявучоныя бабкі-павітухі, якія ў выпадках няправіль-ных родаў ня ведалі, як выратаваць рожаніцу і дзіцё ад сьмерці.

Цяпер ужо ёсць па вёсках дактары й вучоныя акушэркі, якія законам абавязаны рабіць дапамогу пры родах. Ніводзін доктар ці акушэрка ня маюць права адмовіцца, калі яго паклічуць паехаць на роды. А калі адмовіцца, то яго аддадуць пад суд і суро-ва пакараюць за гэта.

Кепска, што па вёсках жанчыны моцна яшчэ трымаюцца старасьвецкіх прадзедаўскіх забабонаў. Кожную маладую кабету, зацяжэў-шую першы раз, старыя цёмныя бабулі й

дзяды напакоўваюць рознымі шкоднымі забабонамі ды недарэчнымі парадамі. Маладая жонка, наслухаўшыся гэтых парад, устыдаецца пайсьці параіцца з акушэркай, якая адна толькі й можа даць карысную параду.

На самыя роды ізноў па загаду старыкоў паклічуць якую-небудзь знахарку ці вясковую павітуху. Гэтыя бабкі-павітухі, як нявучоныя, ня ведаюць, ці добра йдуць роды ці не. Здараецца й так, што ролы цягнуцца вельмі доўга, рожаніца пераносіць страшныя цярпеньні, а павітуха заместа дапамогі толькі псеу справу ды ўсё супакойвае рожаніцу і блізкіх яе, нібы роды йдуць, як належыць. Звычайна бывае гэтак, што ўсе блізкія заўважаць нямінучую бяду і, ня слухаючы болей павітухі, хутчэй пасылаюць за акушэркай ці доктарам. Часта бывае, што закліканыя доктар ці акушэрка ня ў сілах выратаваць, бо нагэтулькі роды зацягнуліся і нагэтулькі нашкодзіла павітуха.

Ад таго, *калі* паклікаць акушэрку ці доктара, залежыць жыцьцё мацеры й дзіцяці.

Ляпей усяго *на кожныя роды запрашаць вучоную акушэрку*, бо нельга наперад дакладна ведаць: добра пойдучь роды ці не.

Калі цяжарная пачуе болі ў нізе жывата і ў сьпіне — яна павінна прырыхтаваць сябе к родам.

Па першае — схадзіць да ветру й па-

мачыцца. Пасьля адзець чыстую кашулю, а на ложка, дзе будзе радзіць, падаслаць чыстую посьцілку.

Ад моманту моцных боляў рожаніца павінна легчы ў ложка і не ўставаць, бо пры ўставаньні плодны пузыр можа лопнуць раней, як трэба, а гэта пашкодзіць родам.

Перад тым, як выйдуць воды з родавых частак, рожаніца не павінна натужвацца, бо гэта родам не паможа. Натужвацца трэба, калі воды прайшлі, і цераз родавыя часткі праходзіць дзіцё.

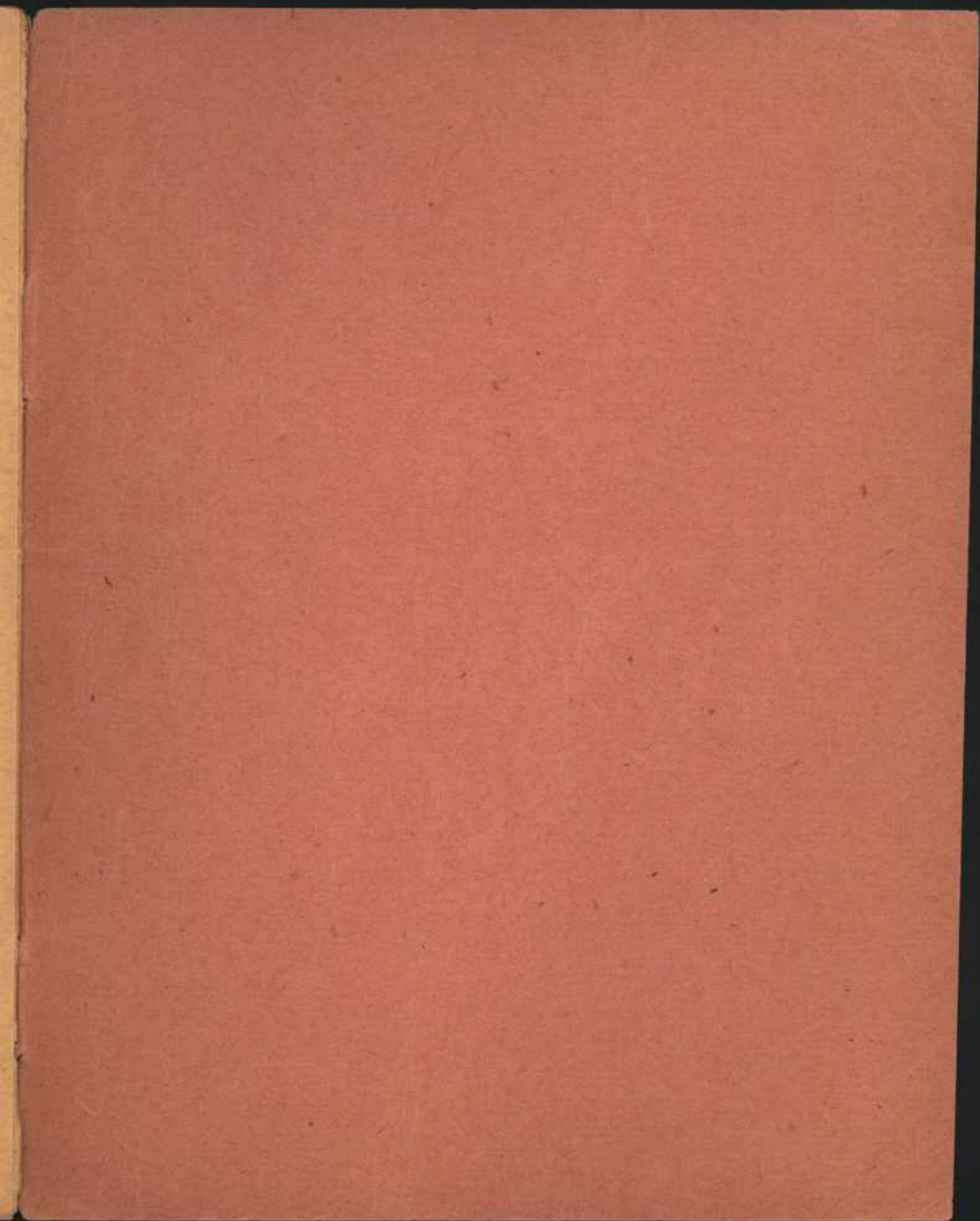
Калі з родавых частак выпадзе ручка ці ножка, то абавязкова зараз-жа трэба паслаць за доктаром ці акушэркай, бо роды ў гэтым выпадку без доктарскай дапамогі не адбудуцца.

Таксама трэба клікаць акушэрку, калі пасля родаў у парадзіхі моцна й доўга йдзе з родавага праходу кроў. Без мэдыцынскай дапамогі, як і ў папярэднім выпадку, парадзіха памрэ.

Каб быць пэўнымі, што роды адбудуцца добра, што дзіцё і маці застануцца жывымі й здаровымі,—трэба на кожныя роды заўчас запрашаць акушэрку.

5110922

Y0

B0000002483026